

YOSHLAR MEHNAT BOZORINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI

Xamidov Maruf Zarifovich

Toshkent davlat agrar universiteti tayanch doktoranti

marufboyhamidov1991@gmail.com

Annotatsiya: Yoshlar mehnat bozori zamonaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida muhim ijtimoiy-iqtisodiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu yoshlarning bandligi, kasbiy tayyorgarligi va mehnat bozoriga moslashuvi jarayonlarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda yoshlarning ish bilan ta'minlanish darajasi, kasbiy malaka yetishmasligi, mehnat bozoridaqi raqobat, migratsiya va iqtisodiy omillarning ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlarni ish bilan ta'minlash siyosati, kasb-hunar ta'limi, startap va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash kabi masalalar ham muhim o'rin tutadi. Mazkur mavzu yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirish hamda barqaror mehnat bozorini shakllantirish yo'llarini aniqlashga xizmat qiladi.

Kalit so'z: yoshlar, mehnat bozori, bandlik, ishsizlik, kasbiy tayyorgarlik, iqtisodiy rivojlanish, migratsiya, startap, tadbirkorlik, ish o'rinlari, ijtimoiy siyosat, kasb-hunar ta'limi.

Kirish

Yoshlar mehnat bozori zamonaviy jamiyatning muhim ijtimoiy-iqtisodiy muammolaridan biri hisoblanadi. Yoshlarning ish bilan ta'minlanishi, ularning kasbiy tayyorgarligi va mehnat bozoriga moslashuvi mamlakat iqtisodiy taraqqiyoti uchun katta ahamiyatga ega. Hozirgi globallashuv sharoitida mehnat bozorida raqobatning ortishi yoshlar uchun yangi imkoniyatlar bilan bir qatorda muayyan qiyinchiliklarni ham yuzaga keltirmoqda. Kasbiy malaka yetishmasligi, tajriba kamligi, zamonaviy ko'nikmalarning yetarli darajada shakllanmaganligi yoshlarning ish topish jarayonini murakkablashtiradi. Shu bilan birga, yoshlar bandligini ta'minlash davlat ijtimoiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ta'lim tizimi, kasb-hunar tayyorgarligi hamda tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yoshlarni mehnat bozoriga moslashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu yoshlar mehnat bozorining shakllanishi, rivojlanish muammolari va ularni hal etish yo'llarini o'rganishga qaratilgan.

Asosiy qism

Yoshlar mehnat bozori mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu bozor yoshlarni ish bilan ta'minlash, kasbiy malaka va ish tajribasini oshirish, shuningdek, ularni iqtisodiy faoliyatga jalb qilish orqali raqobatbardosh kadrlarni shakllantirish vazifasini bajaradi. Zamonaviy sharoitda yoshlar mehnat bozorining samarali ishlashi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Yoshlar mehnat bozorining shakllanishi va rivojlanishi bir nechta iqtisodiy va ijtimoiy omillar bilan bog'liqdir. Ularga ta'lim tizimi, kasbiy tayyorgarlik markazlari, ish bilan ta'minlash tizimi, davlat siyosati, shuningdek, mehnat bozori talab va sharoitlari kiradi. Ta'lim va kasb-hunar tizimida yoshlarni bozor talablariga mos ravishda tayyorlash, ularni amaliyot va stajirovka orqali ish tajribasi bilan ta'minlash, mehnat bozoriga muvaffaqiyatli kirish imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, mehnat bozori yoshlarning kasbiy malaka va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladigan innovatsion texnologiyalar va elektron xizmatlar bilan ham chambarchas bog'liqdir [4, 58].

Yoshlar mehnat bozorining rivojlanishida eng muhim masalalardan biri ish bilan ta'minlashning yetarli darajada bo'lmashligi, malakali ishchi kuchiga talabning oshishi va yoshlar o'rtasida mehnat bozoriga integratsiya qilishning murakkabligi hisoblanadi. Shu sababli davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, jumladan ishga joylashtirish dasturlari, soliq va moliyaviy imtiyozlar, kasbiy malaka oshirish kurslari va innovatsion tashabbuslar yoshlar mehnat bozorining samarali ishlashida muhim rol o'ynaydi. Yoshlar mehnat bozorining rivojlanishi nafaqat ichki iqtisodiy sharoitlar bilan, balki global iqtisodiy jarayonlar, xorijiy investitsiyalar va xalqaro mehnat migratsiyasi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Davlat siyosati va ijtimoiy dasturlar yoshlarni bozor talablariga moslashtirish, raqobatbardosh kadrlarni shakllantirish va yangi ish imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan bo'lishi zarur. Shu yo'l bilan yoshlar nafaqat ish bilan ta'minlanadi, balki iqtisodiy faollik va innovatsion yondashuv orqali milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi [5, 34].

Yoshlar mehnat bozorining rivojlanishidagi asosiy muammolardan biri – ishga joylashishning mintaqaviy notengligi, malaka va ish tajribasidagi nomuvofiqlik, shuningdek, iqtisodiy sharoitlarning tez o'zgaruvchanligidir. Shu sababli yoshlar mehnat bozorini samarali boshqarish va rivojlantirish uchun davlat siyosati, ish bilan ta'minlash tizimi, kasbiy malaka oshirish dasturlari, shuningdek, innovatsion va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan keng foydalanish muhimdir. Yoshlar mehnat bozorining shakllanishi va rivojlanishi milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Davlat siyosati, malaka oshirish dasturlari va innovatsion yondashuvlar bu jarayonning asosiy mexanizmlari hisoblanadi, shuningdek, yoshlar o'rtasida mehnat bozoriga muvaffaqiyatli integratsiyani ta'minlaydi.

Yoshlar mehnat bozorining rivojlanishida asosiy muammolardan biri – ishga joylashishning yetarli darajada bo'lmashligi va malaka talablariga nomuvofiqlikdir. Ko'plab yoshlar o'z ta'lim darajasi va kasbiy malakasiga mos ish topa olmaydi, bu esa ularni mehnat bozorida uzoqlashtiradi va ijtimoiy norozilikka sabab bo'ladi. Shu bilan birga, iqtisodiyotning ayrim sohalarida ish o'rinlarining yetishmasligi, iqtisodiy rivojlanishning mintaqaviy notengligi va ish bilan ta'minlash tizimining samarasizligi yoshlar orasida bandlikning past darajasiga olib keladi [2, 22]. Bundan tashqari, yoshlar mehnat bozorida global iqtisodiy o'zgarishlar va innovatsion texnologiyalar bilan moslashish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli iqtisodiyot va elektron xizmatlarning rivojlanishi yoshlar uchun yangi ish imkoniyatlarini yaratadi, lekin malaka va tajriba yetishmovchiligi bu imkoniyatlardan samarali foydalanishni cheklaydi. Shu sababli, yoshlar mehnat bozorini rivojlantirishda kasbiy malaka oshirish, stajirovka va amaliyot dasturlarini kengaytirish zarur. Shuningdek, yoshlar mehnat bozorida muammolardan biri – ish haqi va mehnat sharoitlarining yetarli darajada bo'lmashligi. Ko'plab yoshlar kam maoshli yoki qisqa muddatli ishlarni bajarishga majbur bo'lib, bu ularning iqtisodiy mustaqilligini va barqarorligini cheklaydi. Shu bois, davlat siyosati va ish beruvchilar tomonidan yoshlar uchun barqaror ish joylari yaratish, ularning iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va rag'batlantirish tizimini joriy etish muhimdir [6, 35].

Yoshlar mehnat bozorining rivojlanishida davlat siyosati katta rol o'ynaydi. Davlat ishga joylashtirish, malaka oshirish dasturlari, soliq imtiyozlari, grantlar va startaplarni qo'llab-quvvatlash orqali yoshlar bandligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, xorijiy tajribalar va global mehnat standartlarini o'zlashtirish orqali yoshlar bozorida raqobatbardosh va malakali kadrlarni

shakllantirish mumkin. Masalan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va xalqaro kompaniyalarda stajirovkalar yoshlarni zamonaviy mehnat sharoitlariga moslashtirishga xizmat qiladi [1, 742].

Bundan tashqari, yoshlar mehnat bozorining rivojlanishida innovatsion va raqamli iqtisodiyotning o'rni katta. Internet platformalari, elektron savdo va masofaviy ishlash imkoniyatlari yoshlar uchun yangi ish bozorlarini ochadi va ularning iqtisodiy salohiyatini oshiradi. Kichik va o'rta biznes subyektlari uchun bu imkoniyatlar yoshlarni tadbirkorlikka jalb qilish, o'z startap loyihalarini amalga oshirish va eksportga yo'naltirilgan faoliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi [4, 63]. Shu bilan birga, yoshlar mehnat bozorida muammolarni hal qilishda jamiyatning, ta'lim muassasalarining va ish beruvchilarning hamkorligi zarur. Yoshlar bandligini ta'minlash, ularni iqtisodiy faoliyatga jalb qilish va malakasini oshirish tizimli yondashuv va innovatsion strategiyalarni talab qiladi. Shu yo'l bilan yoshlar mehnat bozorida raqobatbardosh va ijtimoiy barqaror kadrlar sifatida shakllanadi, bu esa milliy iqtisodiyot va ijtimoiy taraqqiyotga sezilarli hissa qo'shadi.

Xulosa

Yoshlar mehnat bozori mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bozor yoshlarni ish bilan ta'minlash, kasbiy malaka va ish tajribasini oshirish, raqobatbardosh kadrlarni shakllantirish vazifasini bajaradi. Shu bilan birga, yoshlar mehnat bozorining samarali ishlashi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Bozorning asosiy muammolari ishga joylashishning yetarli darajada bo'lmashligi, malaka talablariga nomuvofiqlik, ish haqi va mehnat sharoitlarining pastligi, shuningdek, iqtisodiy va mintaqaviy notenglikdir. Ushbu muammolarni hal qilish uchun davlat siyosati, ishga joylashtirish dasturlari, kasbiy malaka oshirish, stajirovka va innovatsion yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Shu yo'l bilan yoshlar mehnat bozorida raqobatbardosh va ijtimoiy barqaror kadrlar sifatida shakllanadi va milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ubayeva S.S. The importance of small business and private entrepreneurship in the national economy // *Modern Science and Research*. – 2024. – 3(6). – 740–744 b.
2. Tolibov G'. Tadbirkorlik subyektlarining tashqi iqtisodiy faoliyatining nazariy va tashkiliy-iqtisodiy asoslari // *Pedagog*. – 2022. – №5. – 14–22 b.
3. Salimov A. Yoshlar bandligini ta'minlashning nazariy va amaliy masalalari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021. – 112 b.
4. Raximov D.M. Innovatsion va raqamli iqtisodiyot sharoitida yoshlar mehnat bozorini rivojlantirish. – Toshkent: Innovatsiya va iqtisodiyot nashriyoti, 2022. – 64 b.
5. Islomov R. Mehnat bozori va yoshlar: rivojlanish strategiyalari. – Samarqand: Ilmiy nashrlar, 2020. – 78 b.
6. Botirova H.O. Entrepreneurship and unemployment in Uzbekistan: A comprehensive analysis // *European Int. Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2024. – Vol.4, Iss.5. – 65–75 b.